

Формування екологічної культури у вихованців закладу позашкільної освіти

**З досвіду роботи керівника гуртка-методиста "Природа рідного краю"
Гергелійник Інни Миколаївни**

Природа – джерело здоров'я і радості, неоціненне багатство. Вчити бачити красу рідної природи, виховувати бережливе ставлення до неї потрібно починати з раннього дитинства. Адже, для учнів молодших класів природа - це дещо цілісне, єдине, що викликає яскраві позитивні емоції. У їхньому життєвому досвіді триває процес накопичення перших вражень, отриманих від спілкування з природою. Для кожного вона відкривається в особливих особистісно значущих життєвих обставинах: дехто запам'ятав на все життя квітучий травневий бабусин садок, хтось відчув непереборний потяг до природи після першої мандрівки до осіннього лісу, для когось наближенням до природи стало безпорадне цуцня, яке чуйна матуся дозволила прихистити. Для кожної людини поняття Батьківщина пов'язане з рідною природою. Озера і блакитні річки, золоті хлібні поля і березові гаї – все це з дитинства знайомі картини природи рідного краю.

Гострота сучасних екологічних проблем висунула перед педагогічною теорією та шкільною практикою завдання виховання молодого покоління у дусі дбайливого, відповідального відношення до природи, здатного вирішувати питання раціонального природокористування, захисту та відновлення природних багатств. Для того, щоб ці вимоги перетворилися на норму поведінки кожної людини, необхідно з дитячих років цілеспрямовано виховувати відчуття відповідальності за стан навколишнього середовища. Велике значення у системі підготовки молодого покоління має робота, що проводиться в цьому напрямі у молодших класах. Адже тут виховують основні риси характеру особистості, при цьому, спілкування з природою відіграє першорядну роль. Дитячі враження закарбовуються в пам'яті назавжди. Жива природа завжди вважалася в педагогіці одним з найважливіших чинників освіти і виховання молодших школярів. Спілкуючись з нею, вивчаючи її об'єкти і явища, діти поступово осягають світ, в якому живуть: відкривають дивовижне розмаїття рослинного і тваринного світу, усвідомлюють роль природи в житті людини, цінність її пізнання, у них формується гуманне ставлення до оточуючого світу. Не менш важливу роль у вихованні особистості відіграє позашкільний навчальний заклад.

Завдання педагога – виховати всебічно розвинену творчу особистість. Формувати в неї гуманне ставлення до природи. Саме питанням гуманізації навчально-виховного процесу в

умовах позашкільного закладу займається керівник гуртка «Юні друзі природи» Кельменецького районного дитячо-юнацького центру Гергелійник Інна Миколаївна. Творча, ініціативна людина, яка не зупиняється на досягнутому. Вона володіє найрізноманітнішими інноваційними відомими методиками, вивчає та впроваджує досвід кращих педагогів області Лазаревої С.В., Басняка В.Й. Керівник працює за програмою МОН «Природа рідного краю». Вона розробила авторську програму екологічного клубу «Лотос», за якою працює. Має власну систему роботи, що формує міцні знання вихованців з використанням виховних та розвиваючих компонентів. За результатами попередньої атестації присвоєно звання керівник гуртка-методист. У своїй роботі застосовує інформаційно-комунікативні технології. Інна Миколаївна велику увагу приділяє роботі по формуванню екологічної культури гуртківців. Ретельно готується до кожного заняття та заходу, досконало формує триєдину мету. Усі заняття характеризуються оптимальністю вибраних для досягнення мети засобами. Постійно, комплексно використовує засоби навчання, в тому числі й технічні.

Основним завданням її роботи є нестандартний підхід до занять. Вони відзначаються науковим підходом, завжди емоційні, цікаві, з оптимальним навантаженням. Керівник представляє дітям природу не лише як матеріальне середовище людського існування, а і як духовний, живий естетичний об'єкт почуттєво - емоційного пізнання. На власнім прикладі викликає інтерес, щире емоційне захоплення красою природи, дбайливе ставлення до її об'єктів, яке неодмінно передається вихованцям. На своїх заняттях педагог формує духовне ставлення до природи: розвиває уявлення про цілісну картину світу природи, сприяє усвідомленню себе однією з інших рівноцінних складових природи, стимулює бажання сприймати й оцінювати естетичні властивості природних явищ, розвиває естетичні почуття та здатність переживати духовні стани в процесі споглядання об'єктів природи. Формує ставлення до природи в єдності естетичного та розумно-практичного її використання. Виховує прагнення до дій та вчинків, спрямованих на підтримку або збереження об'єктів природи. Важливою умовою успішного сприйняття предмету на заняттях Інни Миколаївни є наочність, адже вона являється важливим засобом емоційного збудження дітей.

З метою формування екологічної культури Інна Миколаївна практикує чергування занять різних типів. Це і заняття-гра, і заняття спостереження, заняття-мандрівка, заняття-милування, заняття-казка, заняття-дослідження, інтегровані заняття, підсумкові заняття, заняття-тренінги, заняття-зустрічі, бінарні заняття, заняття-екскурсія. Багаторічний

досвід роботи керівника дає можливість зробити висновок, що найефективнішими для вихованців молодшого та середнього шкільного віку є заняття із застосуванням словотворчої та дослідницької роботи. Особливим інтересом у гуртківців користуються заняття-мандрівки, заняття-ігри, заняття-милування, заняття-дослідження, заняття на видових точках екологічної стежини на яких вихованці разом із знаннями отримують позитивне емоційне задоволення від спілкування з природою. Так, під час сезонних екскурсій керівник не лише допомагає дітям виділяти характерні ознаки кожної пори року, а й виховує любов до рідної природи, почуття прекрасного, формує навички грамотної поведінки в довкіллі. Діти засвоюють під час прогулянок, екскурсій, походів, що не можна голосно розмовляти, рвати квіти, ламати гілки дерев і кущів, руйнувати пташині гнізда, мурашники, забруднювати навколишнє середовище, підбирати малят звірів і пташенят. У своїй практиці керівник постійно використовує метеорологічні та фенологічні спостереження. Вони формують у гуртківців уявлення про об'єкти та явища природи, вивчають їх причини, взаємозв'язки.

Кабінет, в якому проходять заняття гуртка обладнаний як зал "Охорони природи". У ньому розміщено інформаційні стенди, куток живої природи (тераріуми для утримання морських свинок, сірійських хом'яків, акваріумів для болотяної черепахи і тепловодних риб та міні-дослідницька ділянка). Добре обладнаний куток живої природи завжди привертає увагу гуртківців, котрі проводять у ньому досліди, спостереження та догляд за рослинами й тваринами.

При виборі методик роботи, оптимальних форм, методів і прийомів навчання педагог враховує вікові, індивідуальні психологічні особливості гуртківців, орієнтується на сприймання дітьми природи, які визначаються рівнем розвитку сенсорних процесів, почуттєво-емоційної сфери, інтелекту їх пізнавальних можливостей у процесі природничо-екологічної освіти та виховання. Для кращого засвоєння вихованцями нового матеріалу, закріплення раніше набутих знань, вмінь та навичок наставник використовує різноманітні види та прийоми навчання: репортажі, інтерв'ю, тестування, створення проблемних ситуацій, моніторинг, кросворди, гра «Злови помилку», та ін.. Застосовує катарсичні прийоми: «Знайди образ», «Згадай своє почуття», «Вияви співчуття», «Стань на його місце», «Заглянь в очі квітці», «Висловись мовою струмка»; залучення гуртківців до участі в сюжетно-рольових іграх: «Не сполохай пташку», «Захисти березу» та ін., у театралізованих міні-виставах на екостежині, дає можливість вихованцям глибше проникнутись проблемами охорони природи. Це веде вихованців від частково пасивного прослуховування до активного творчого пошуку інформації, що доповнює раніше почуте, побачене. Разом з розвитком традиційних форм Інна Миколаївна використовує нові форми роботи

екологічної освіти і виховання: еколекторії, фітотижні, екологічні практикуми.

На своїх заняттях Інна Миколаївна використовує метод бесіди, обґрунтовує тему як життєво важливу, а не надуману. Формулює запитання, які б спонукали до розмови, спрямовує їх у правильному напрямку. Постійно залучає гуртківців до оцінки подій, вчинків, явищ суспільного життя і на цій основі формує у них ставлення до навколишньої дійсності, до своїх громадських і моральних обов'язків. Часто у своїй роботі керівник використовує метод гри. Під час екологічних ігор та завдань діти відчують себе частиною природи, реагують на проблеми, у них виникає бажання допомогти природі, захистити її від небезпеки. Сюжетно-рольові ігри з екологічним змістом знайомлять гуртківців з діяльністю людей, які досліджують стан природи та охороняють її.

Умовою успішного формування екологічної культури є практична діяльність. Бо саме в ній виявляються і закріплюються ті позитивні якості особистості, які визначають потяг до життя в гармонії з природою. Інна Миколаївна приймає активну участь у вирішенні екологічних проблем району. Разом із працівниками державної екологічної інспекції, депутатами селищної ради педагог вирішує питання по створенню зелених насаджень очищенню ставків, що знаходяться на території району, річки Ромаданки. Разом з гуртківцями вони творять красу.

Велику увагу керівник приділяє роботі з обдарованими дітьми, допомагає здобути глибші знання. Вона вміє зацікавити гуртківців, запалити вогник творчості, тому її вихованці щорічно виборюють призові місця у районних та обласних екологічних конкурсах, конференціях та конгресах. Гергелійник І.М. бере активну участь в еколого-натуралістичних форумах різного рівня, виступає з доповідями, повідомленнями, рекомендаціями на екологічні, природоохоронні теми перед вчителями початкових класів, вчителями біології, педагогами-організаторами району, організовує відкриті заняття для колег.

Педагог розробила сценарії еколекторіїв, програму заходів еколого-натуралістичного спрямування календарно-обрядового циклу. Традиційними стали : виставки "Осілля фантазія", "Посмішка природи", конкурсно - розважальна програма " Ходить гарбуз по городу", осіння толока, карнавал "День осіннього цвітіння"; свято "Пташина ялинка", районний конкурс на кращу годівничку, операція "Живи, ялинко!", виставка новорічних композицій, "Стрітення", "День зустрічі птахів", концерт – конкурс "Пташиний базар", весняна толока "Слід на землі", "День Землі", міні – театр на екостежині, квест "Природоград".

Разом з гуртківцями Інна Миколаївна проводить такі модифіковані заходи як моніторинг "Звалище" та постійно діючі випуски фотогазет "Екооб'єктив звинувачує". Ця тема продовжується під час

літнього відпочинку у сплав таборі “Дністер”, де вихованці вивчають та досліджують саму річку та її притоки, з метою відстеження і часткового впорядкування прибережної смуги. Проводиться моніторинг радіаційного фону води, ґрунту, каміння, риби, грибів. Нею розроблено методичні рекомендації по організації та проведенню Міжнародного дня Землі та еколекторію, упорядковано добірку матеріалів для проведення фітотижня, яку використовують у своїй роботі педагоги району.

Вона тісно співпрацює з методистами ОЦЕНТУМ. Вона є одним із керівників екокоманди "Терра +" яка приймає активну участь у обласному етапі та фінальному Всеукраїнському конкурсі "Земля наш спільний дім". Дана бригада веде активну пропагандистську роботу по збереженні навколишнього середовища: концерти, зустрічі, виступи у освітніх закладах Кельменецької ТГ.

Інна Миколаївна надає велике значення співпраці з батьками гуртківців. Лише спільними зусиллями можна досягти вагомих результатів. У своїй роботі педагог практикує спільні домашні завдання для дітей та батьків у вигляді відповідей на питання анкет, тестів, вирішення логічних задач, зображення колективних малюнків та ін. Результати проведених анкетувань показали, що гурткові заняття допомагають виховувати у дітей бережливе ставлення до природи, дотримуватись екологічних вимог в побуті та стимулюють бажання долати шкідливі звички.

Одним із основних напрямків національного виховання – є формування екологічної культури, гармонійних відносин людини і природи. Це викликано багатьма причинами: насамперед наслідками Чорнобильської катастрофи, високим рівнем радіаційної, хімічної забрудненості навколишнього середовища. Нашим дітям вкрай необхідні відчуття відповідальності за природу, як національну і загальнолюдську цінність основу життя на землі, господарський, гуманний принцип природокористування. З вищесказаного випливає актуальність даної теми. Якщо у вихованні дітей упущено щось істотне, тоді пропуски з’являться пізніше і не залишаться непоміченими.

Мета сучасного навчально-виховного закладу – не просто давати знання, а формувати особистість. Педагог має виступати в ролі помічника, порадирика. Саме такою є керівник гуртка "Природа рідного краю" Гергелійник Інна Миколаївна.

Даний досвід є прикладом для наслідування всім освітянам, які сміливо впроваджують у навчальний процес весь той багаж знань, якими володіють самі. Постійно підвищують, удосконалюють свій фаховий рівень, а, також не бояться

Методист дитячо-юнацького центру-

Циганюк

В.В

